

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

นับตั้งแต่การยกร่างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เมื่อปี พ.ศ. 2517 การทดลองใช้ในปี พ.ศ. 2519 จนถึงการประกาศใช้จริงในปีการศึกษา 2521 ได้มีนักการศึกษาให้ความสนใจเกี่ยวกับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหลายท่าน และได้พยายามอธิบายความหมาย เพื่อให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน ความสำคัญดังนี้

อัมพร นิสฺฐ (2518 : อັคส์เอนา) กล่าวว่า กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มวิชาภาคปฏิบัติและการทํางาน เน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับโลกของงาน อย่างแท้จริง

ธนู แสงศักดิ์ (2520 : 209 - 210) กล่าวว่า การพัฒนาวิชากรงานและพื้นฐานอาชีพให้แก่เด็ก จะต้องเริ่มจากการใช้มืออย่างง่าย ๆ วัจกัวัสักุ กระทบวนการ และวัจนิกของการงานจากง่ายไปหายากดังนี้

1. การใช้มือบีบ งอ ทับ ละเออง ทา จนไปถึงการใช้มือในการปั้น กดแก่ง ประสานมือกับนิ้ว ทา ความรู้สึกสัมผัสและสมอง
2. การใช้มือคัก หั่น ทุม ฉาะ จนไปถึงการใช้เครื่องจักรกล
3. การใช้วัสสุ กระทบ กินเหนียว สี ไม้ไผ่ ต้า หนั่ง จนไปถึงไม้ โลหะ และวัสสุสังเคระหคาง ๆ
4. การเปลี่ยนแปลงรูปทรงพื้นฐานของวัสสุโดยไม้คองคักรอน ใช้ความร้อน จนไปถึงการใช้นํ้ายาเคมี
5. การวัจกัอาสาฬ่ง่าย ๆ เช่น ปลุกยัก เลียงทุม พอค้าแม่ชราย ช่างประเภท ค่าง ๆ ไปจนถึงวิชาชีพชั้นสูง เช่น วิศวกร นายแพทย์ และนักการศาสตร์

จากแนวความคิดทั้ง 5 ข้อข้างต้นนี้ ชู แสงศักดิ์ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การบรรจุเนื้อหาวิชาอะไรไว้ในระดับชั้นใดนั้น ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยของ เด็กด้วย

ขำรง บัวศรี (2521 : 5 - 8) กล่าวว่า การศึกษาเพื่องานและอาชีพหมายถึง การศึกษาที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพได้ ทั้งที่เป็นอาชีพอิสระหรืออาชีพรับจ้าง ทั้งในส่วนที่ก่อให้เกิดความรู้พื้นฐานและทักษะอย่างง่าย ๆ ความความต้องการและความสามารถของผู้เรียน ให้เน้นหนักไปในทางพื้นฐาน สร้างความเข้าใจและความสำนึกใน ความสำคัญของงานอาชีพ (Career awareness) รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพ หลังจากจบประโยคประถมศึกษาแล้ว ต้องส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสการทำงาน ทดสอบความสนใจและความถนัด ฝึกทักษะของงานเกี่ยวกับอาชีพง่าย ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นแต่ละโรงเรียนย่อมจัดการงานและอาชีพแตกต่างกันออกไป

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 17) ได้ระบุถึงความสำคัญและ ความจำเป็นในการจัดกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไว้ในหลักสูตรว่าเป็นกลุ่มที่เน้นให้เด็ก ไทยได้สร้างประสบการณ์พื้นฐานในทางอาชีพ ความรู้พื้นฐานในการทำงาน และค่อย เจตนารมณ์ที่จะแก้ไขมิให้คนไทยถูกคิดค้นเพ่งเล็งในระหว่างกันเอง หรือโดยต่างชาติว่ามีที่ แคร์ แคร์ทำอะไรไม่เป็น เพราะฉะนั้นการฝึกนิสัยในการทำงานจึงจำเป็นต้องฝึกตั้งแต่วันเริ่ม ต้นของการศึกษา ส่วนการจัดการงานและพื้นฐานอาชีพที่เป็นล่ำเป็นสันนั้น ต้องมีการจัดการ ศึกษาและประสบการณ์เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียนในระดับมัธยมและอุดมศึกษาต่อไป

สมพงษ์ พลสมบูรณ์ (2525 : 18 - 19) ได้แยกอธิบายความหมายของการทำงาน และอาชีพเป็น 2 คำ คือ คำว่า การงาน หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำที่กระทำเพื่อให้ได้ สิ่งที่เรียกว่าผลงานหรือเนื้องาน กระทำด้วยความตั้งใจและมีขั้นตอนหรือมีระบบ มีการตั้งจุด หมาย มีการวางแผน มีการตรวจสอบและประเมินผล ส่วนคำว่าอาชีพ หมายถึง กิจกรรม หรือการกระทำที่ผู้ทำมีจุดหมายหรือหวังผลเพื่อให้ได้สิ่งยังชีพ เช่น อาหาร เสื้อผ้า เครื่องใช้ รายได้ การอาชีพจึงมักจะเป็นงานที่มีผลตอบแทน เมื่อรวมความหมายของคำ ทั้งสองคำแล้ว พอสรุปได้ว่า การงานและพื้นฐานอาชีพหมายถึง งานหรือกิจกรรมที่เป็นทักษะ พื้นฐาน โดยที่ผู้ทำ ทำขึ้นด้วยความตั้งใจ มีวัตถุประสงค์ มีขั้นตอนและมีรายได้เป็นผลตอบแทน

สเตลีย์ (Staley 1970 : 11 - 19) แห่งมหาวิทยาลัย
กล่าวว่า การศึกษาเกี่ยวกับงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษา เน้นเรื่องทักษะ
ความรู้ และลักษณะนิสัยที่จำเป็นสำหรับการเตรียมอาชีพต่าง ๆ ที่จัดอยู่ในหลักสูตร โดย
เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกตามความถนัด ความสนใจ และเป็นงานที่ส่งเสริมความเจริญ
ก้าวหน้าของท้องถิ่นและสังคมในชุมชน การเตรียมอาชีพให้เด็กนั้น ควรเตรียมตัวก่อนที่
เด็กออกจากโรงเรียน 1 - 2 ปี ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมงานอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้เด็กรู้ว่าตน
มีโอกาสจะทำงานนั้นได้และจะมีอนาคตอย่างไร

จากความหมายของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของนักการศึกษาข้างต้น จะ
เห็นว่ามิได้มีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน และมีความพร้อมในการ
ประกอบอาชีพเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อสามารถแสวงหาความรู้สำหรับประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มี
อยู่ในสังคมต่อไป (ลาวัญย์ ถนนงจันทร์ 2526 : 15) และสอดคล้องกับหลักสูตรประถม
ศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งมีเจตนาเพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ
ค่านิยม และนิสัยรักการทำงาน และเป็นพื้นฐานแก่ผู้เรียนในการประกอบอาชีพอย่างมี
ประสิทธิภาพ ทั้งให้มีความขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ พึ่งตนเองได้ มีวินัย และมุ่งมั่น
ทำงานให้ได้อย่างสำเร็จตามจุดประสงค์ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ รู้จักและปฏิบัติตาม
ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับอาชีพ สามารถนำความรู้จากประสบการณ์การเรียนการสอนไปใช้
เป็นพื้นฐานในการทำงาน และประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถ (กระทรวง
ศึกษาธิการ 2525 : 297) จึงสรุปได้ว่า หลักสูตรประถมศึกษาฉบับนี้ เป็นหลักสูตรพื้นฐาน
ของการเปลี่ยนแปลง ไปสู่แนวทางใหม่ในอันที่จะผลิตคนรุ่นใหม่ให้มีนิสัยรักการทำงาน เพื่อ
เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและดำรงตนตามที่สังคมต้องการ (ชรรมศักดิ์ มีอิสระ
2525 : 55)

โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพได้จัดทำขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ
ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจหรือแบบเปิด และสนองเจตนา-
รมณ์ของหลักสูตรที่มุ่งให้มีลักษณะเบ็ดเสร็จ ทั้งให้มีลักษณะยืดหยุ่น สามารถนำไปปฏิบัติได้ จึง
มีหลักการดังนี้

1. จักเนื้อหาสาระและประสบการณ์ให้มีทั้งที่เป็นแบบที่คนทั้งประเทศจะคงเรียนร่วมกัน และส่วนที่ท้องถิ่นจะนำไปก็ปรับปรุงเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับภาวะและความต้องการของท้องถิ่นด้วย เช่น ในชั้น ป.5 - 6 จักให้มีงานเลือกเพิ่มขึ้น เพื่อเตรียมผู้เรียนไปสู่อาชีพในภายหน้า

2. จักเนื้อหาสาระและประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อสนองหลักการของหลักสูตรที่มีลักษณะแบบเปิด และเปิดเสรี

3. จักมวลประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวิถีภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน ดังนั้นเนื้อหาและกิจกรรมบางเรื่องในหลักสูตร จึงให้ผู้เรียนเรียนเหมือนกันตั้งแต่ชั้น ป.1 - 6 โดยให้ความยากง่ายแตกต่างกัน และบางเรื่องให้ผู้เรียนเริ่มเรียนในเวลาแตกต่างกัน เช่น เรื่องการประกอบ ประุง จัก และการถนอมอาหาร เริ่มเรียนในชั้น ป.4 การเลี้ยงเต๊กให้เริ่มเรียนในชั้น ป.5 เป็นต้น (พรเพ็ญ ปทุมศิริ 2527 : 19 - 20)

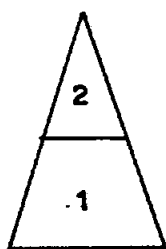
นอกจากนั้น การจักประสบการณ์ของกลุ่มนี้ ต้องให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป โดยยึดถือวัยของผู้เรียนเป็นหลักจักเป็นช่วง ๆ คือ ป.1 - 2, ป.3 - 4, ป.5 - 6 ดังนั้นลักษณะของโครงสร้างส่วนรวมจึงมุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ 3 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน เป็นประสบการณ์ของการทำงานในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดนิสัยที่ดี เช่น การรู้จักทำงานเป็นขั้นตอน การทำงานอย่างมีระเบียบ การประหยัด ระเบียบ การทำอาหาร การปลูกต้นไม้ เป็นต้น

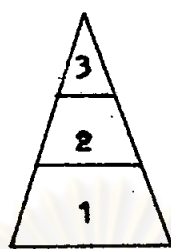
2. ประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน เป็นประสบการณ์ที่เป็นความรู้และทักษะพื้นฐานของกระบวนการในการทำงานช่าง เช่น การออกแบบ การใช้เครื่องมือ การประกอบ ตกแต่ง เป็นต้น ประสบการณ์ดังกล่าวจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็น คือทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์ เป็นไปคามขั้นตอนและลักษณะของงาน

3. ประสบการณ์ความรู้พื้นฐานเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการทำงาน ได้แก่ ความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมวิทยา ความรู้ในเรื่องมารยาทเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้เกี่ยวกับการค้า ความรู้ในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับอาชีพ เป็นต้น (ศิริลักษณ์ ศรีภมร และคณะ 2524 : 161 - 162) ซึ่งความรู้เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนประสบการณ์ทั้งสองด้านข้างต้นให้ดียิ่งขึ้น ปกติจะสอนสอดแทรกในเนื้อหาสาระของแต่ละงาน โดยสอนไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน

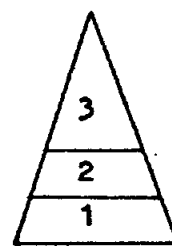
จากประสบการณ์ทั้ง 3 ด้าน สามารถแสดงสัดส่วนการจัดประสบการณ์กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพได้ดังนี้

ช่วง ป.1-2

ช่วง ป.3-4

ช่วง ป.5-6

1 = ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน

2 = ประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน

3 = ประสบการณ์ความรู้พื้นฐานเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการทำงาน

ในช่วง ป.1 - 2 เน้นหนักประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานกับประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน โดยให้ได้รับประสบการณ์ทั่วไปมีสัดส่วนมากกว่าประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน

ในช่วง ป.3 - 4 เป็นช่วงที่นักเรียนมีความพร้อมและมีความรับผิดชอบมากขึ้น จึงเพิ่มประสบการณ์ความรู้พื้นฐานเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการทำงาน

ในช่วง ป.5 - 6 เน้นประสบการณ์ความรู้พื้นฐานเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการทำงาน ฉะนั้นจึงต้องจัดวิชาเลือกไว้หลายวิชา โดยให้สอดคล้องกับสภาวะและความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน เพื่อเด็กจะนำความรู้จากหลักสูตรนี้ไปใช้ในการดำรงชีวิต (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2521 : 161 - 163)

ดังนั้น โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จึงมีลักษณะดังนี้

แผนภูมิแสดงโครงสร้างกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

+----- 10% -----+----- 20% -----+----- 30% -----+

ป.1 - 2	งานบ้าน	งานเกษตร	งานประดิษฐ์และงานช่าง	
ป.3 - 4	งานบ้าน	งานเกษตร	งานประดิษฐ์และงานช่าง	
ป.5 - 6	งานบ้าน	งานเกษตร	งานประดิษฐ์และงานช่าง	แขนงงานบ้าน 3 งาน
				แขนงงานเกษตร 13 งาน
				แขนงงานช่าง 16 งาน
				แขนงงานช่างประดิษฐ์ 5 งาน
				แขนงงานอาชีพอื่น ๆ 3 งาน
งานพื้นฐาน 600 คาบ			งานเลือก 300 คาบ	
เวลาเรียนตลอดปี 900 คาบ (กลุ่มประสบการณ์พิเศษ)				

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 ข : 181)

จากแผนภูมิ แสดงให้เห็นว่าในช่วงชั้น ป.1 - 2 และ ป.3 - 4 เรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง โดย ป.1 - 2 มีเวลาเรียนร้อยละ 10 ป.3 - 4 มีเวลาเรียนร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด ส่วนในชั้น ป.5 - 6 เรียนงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง และงานเลือกอีก 5 แขนงงาน มีเวลาเรียนร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด คือ 900 คาบ ตลอดปีการศึกษา โดยแบ่งเป็นงานพื้นฐาน 600 คาบ งานเลือก 300 คาบ

งานพื้นฐาน คือ งานที่มุ่งให้นักเรียนทุกคนได้เรียนตึกต่อกันตั้งแต่ชั้น ป.1 ไล่ถักงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง ในช่วงชั้น ป.5 - 6 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการเรียนในชั้นประถมศึกษา จึงต้องฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยให้จักเวลาสำหรับงานทั้งสาม ตลอดปี 600 คาบ แบ่งเป็นงานบ้าน 200 คาบ งานเกษตร 200 คาบ งานประดิษฐ์และงานช่าง 200 คาบ

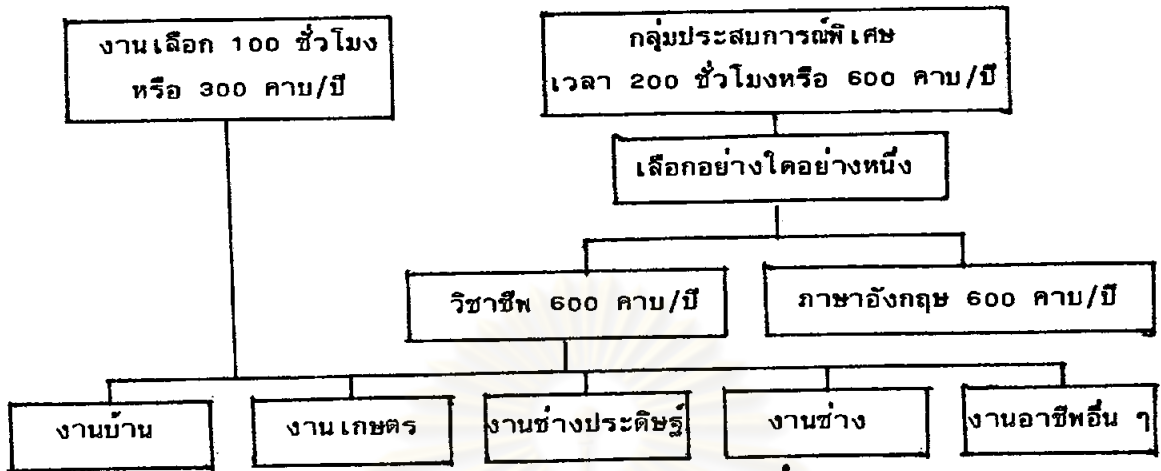
งานเลือก คืองานที่ถองการให้นักเรียนได้เรียนเพิ่มเติม เพื่อสำรวจตนเองว่ามี ความสนใจ ความถนัด และความสามารถในเรื่องใคบ้าง เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการประกอบอาชีพต่อไป มีงานต่าง ๆ อยู่ 5 แขนงงาน คือ (กรมวิชาการ 2523 : ก)

1. แขนงงานบ้าน มี 3 กลุ่มงาน
2. แขนงงานเกษตร มี 13 กลุ่มงาน
3. แขนงงานช่าง มี 16 กลุ่มงาน
4. แขนงงานช่างประดิษฐ์ มี 5 กลุ่มงาน
5. แขนงงานอาชีพอื่น ๆ มี 3 กลุ่มงาน

ท.ศ. 2523 กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้เพิ่มเวลาเรียนในชั้น ป.5 - 6 อีก 200 ชั่วโมง (600 คาบ) จักเป็นกลุ่มประสบการณ์พิเศษ เพื่อให้โรงเรียนเลือกเรียนภาษาอังกฤษหรือวิชาชีพเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่ง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 เป็นต้นไป สำหรับเนื้อหาของวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตนั้น ให้นำเนื้อหาของงานเลือกในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมาสอน ทั้งนี้การจักการสอนงานเลือก ชั้น ป.5 - 6 มีลักษณะดังแผนภูมิ

แผนภูมิแสดงการจักสอนงานเลือก ชั้น ป.5 และ ป.6

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 502)

จากแผนภูมิ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ในกรณีที่โรงเรียนได้เปิดสอนวิชาภาษาอังกฤษในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ โรงเรียนนั้นต้องสอนงานเลือก 100 ชั่วโมง หรือ 300 บาท
2. ในกรณีที่โรงเรียนได้เปิดสอนวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต (งานเลือกในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ) ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ โรงเรียนนั้นต้องสอนงานเลือกทั้งหมด 300 ชั่วโมง หรือ 900 บาท

กล่าวโดยสรุปแล้ว โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนที่ไร้อาคารประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต้องสอนงานเลือก 100 ชั่วโมง (300 บาท) เป็นอย่างน้อย หรือ 300 ชั่วโมง (900 บาท) สำหรับโรงเรียนที่เลือกสอนวิชาชีพเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

แนวปฏิบัติในการเลือกสอนงานเลือกกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.5 และ ป.6

การสอนงานเลือกในโรงเรียน ให้สอนตามเนื้อหารายละเอียดของงานเลือกในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.5 - 6 ซึ่งจัดไว้เป็นแผนงาน แต่ละแผนงานจะแบ่งย่อยเป็นกลุ่มงาน และงานตามลำดับ มีเวลาเรียนอย่างต่ำงานละประมาณ 50 คาบ เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนได้ครบ 300 คาบ สำหรับโรงเรียนที่เลือกสอนวิชาภาษาอังกฤษ หาก

โรงเรียนไม่เลือกสอนวิชาภาษาอังกฤษ จะต้องเลือกสอนงานเลือกเพิ่มเพิ่มอีก 600 คาบ และเมื่อรวมกับงานเลือกเดิม 300 คาบ โรงเรียนจะต้องจัดการเรียนการสอนงานเลือก ถึง 900 คาบใน 1 ปีการศึกษา

สำหรับการเลือกเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดนั้น เขตการศึกษา 4 จังหวัด ภูเก็ต (ม.ป.ป. : 2 - 3) ได้เสนอแนวปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ควรมีคณะกรรมการวิชาการของโรงเรียน เป็นผู้คัดเลือกเด็ก
2. ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ก่อนคัดเลือก คือ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ความพร้อมของครูผู้สอน การสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนและอุปกรณ์ ความเหมาะสมสอดคล้องและความต้องการของท้องถิ่น ทรัพยากร แหล่งวิชาการ และสถานประกอบการอาชีพอิสระที่มีอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างงานเลือกกับงานพื้นฐาน
3. ควรคำนึงถึงประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในแต่ละท้องถิ่นของผู้เรียน
4. ควรเลือกให้เสร็จก่อนเปิดทำการสอนในต้นปีการศึกษา เพื่อจะได้เตรียมตัวครู และอุปกรณ์ให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ควรรายงานให้เจ้าสังกัดทราบ เพื่อสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ให้ตรงเป้าหมาย

วิธีการเลือก หัวใจ 2 วิธีคือ เลือกอย่างลึก หมายถึง เลือกเรียนงานต่าง ๆ ในแขนงงานเดียวกัน จะเป็นกลุ่มงานใดก็ได้จนครบจำนวนคาบที่สอน และเลือกอย่างกว้าง หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในค่านอาชีพหลาย ๆ อย่าง ทั้งนี้ การเลือกเรียนอย่างกว้างนี้ ต้องเลือกเรียนกลุ่มงานหรืองานย่อยจากหลาย ๆ แขนงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 500)

กระบวนการเรียนการสอน

พฤติกรรมกรรณการเรียนรู้นักเรียน

นักเรียนในวัยระดับประถมศึกษา มีลักษณะของพฤติกรรมกรรณการเรียนรู้โดยธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมเกี่ยวกับค่านความรู้หรือทัศนคติ เป็นความรู้เฉพาะด้านสาขาวิชาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องของแต่ละอย่างที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับความรู้ที่ซับซ้อนเป็นนามธรรมต่อไป พฤติกรรมเกี่ยวกับค่านเจตคติ

หรือจิตพิสัย เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในของแต่ละบุคคล มีความละเอียดซับซ้อนมากกว่าเรื่อง การเรียนรู้ทางสติปัญญา จะแสดงออกมาในรูปของค่านิยม ความสนใจ ความซาบซึ้ง และ ก้าวที่สาม คือพฤติกรรมรวมกันทักษะ หรือทักษะพิสัยพฤติกรรมรวมกันนี้ จะเกี่ยวกับทักษะในการ เคลื่อนไหว ใช้อวัยวะต่าง ๆ ทางกาย เช่น การใช้จอมขูดหินได้ การใช้กรรไกรตัดกระดาษ ได้ถูกต้อง เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 ก : 2 - 3) ซึ่งลักษณะพฤติกรรมรวมการเรียนรู้ด้านทักษะนี้ มีความจำเป็นมากต่อการเรียนการสอนกลุ่มการ งานและพื้นฐานอาชีพ

นอกจากพฤติกรรมรวมการเรียนรู้ทางกายและจิตจะเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนการสอน งานกลุ่มนั้นแล้ว สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ "กฎแห่งความพร้อม" สุกใจ เหล่าสุนทร (2518 : 27 - 28) ให้ความเห็นว่า การที่เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ นั้น ต้องอาศัยความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ (Readiness for Learning) และการ ที่จะทำให้เกิดเกิดความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ จะต้องรวมปัจจัยสำคัญ 3 ประการเข้าด้วยกัน คือ ความตั้งใจที่แน่วแน่ (attentional-set) มีความอยากที่จะทำ (motivation) และอยู่ในสภาพที่ยอมรับ (development readiness) ลักษณะทั้ง 3 ประการนี้ เป็น ลักษณะภายในของผู้ที่จะเรียนอันเนื่องมาจากสร้างสิ่งแวดล้อมภายนอกให้เกิดแก่ผู้เรียน ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับชาลส์ อี. สกินเนอร์ (Charles E Skinner 1965 : 305) ที่กล่าวว่า "รากฐานและแนวโน้มในการทำงานที่ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ย่อมขึ้นอยู่กับ กฎแห่งความพร้อมและความไม่พร้อมเข้ามาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ"

แนวการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีวัตถุประสงค์หลักคือต้องการ ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อจบจากการศึกษาภาคบังคับไปแล้ว ดังนั้นการ เรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์นี้ จึงต้องเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี และเน้นที่ขั้น ตอนของกระบวนการในการทำงานเท่า ๆ กับผลของงาน หลักการดังกล่าว หมายความว่า ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำจริงมากกว่าการเรียนบนกระดาน คำ เพื่อให้เขาเกิดการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ทำงานด้วยตัวของเขาเอง (พรเทพ ทุมศิริ 2527 : 24) ความคิดในแนวนี้ตรงกับ Megeoch ที่กล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลง

ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการฝึกหัดกระทำจริงด้วยวิธีการต่าง ๆ คือการเรียนรู้" ส่วน Kingsley และ Garry ก็มีความคิดเห็นในลักษณะเดียวกันว่า "การเรียนรู้คือกระบวนการซึ่งได้เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนหลังจากได้ฝึกหัดกระทำจริง" (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 ข : 186)

เนื่องจากงานต่าง ๆ ที่สอนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นงานที่ค่อนข้างให้เด็กมีความรู้ เกิดความชำนาญชำนาญในการปฏิบัติ หรือเกิดทักษะในการปฏิบัติ ดังนั้นการเรียนรู้จึงต้องปฏิบัติ 3 ขั้นตอน คือ (Pitts 1962 : 186 - 189)

1. ขั้นความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องศึกษาให้เข้าใจ คือรู้ว่าทำอะไร โดยพยายามฝึกออกมาเป็นภาษาพูดว่าขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัตินั้น มีการกระทำอย่างไรบ้าง
2. ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่ลงมือปฏิบัติจริงจนกระทั่งความนิยทคลคลงเป็นศูนย์
3. ขั้นเพิ่มพูนความชำนาญ เป็นขั้นที่ทำให้ได้อย่างอัตโนมัติ คือทำให้รวดเร็ว ถูกต้อง และโอกาสผิดพลาดนั้นจะไม่เกิดขึ้น ในขั้นนี้เราเรียกว่า ขั้นผู้เชี่ยวชาญ ต้องใช้การปฏิบัติมาก ๆ

✓ ชีระ ฐฎเจริญ (2525 ข : 190) เสนอแนะเกี่ยวกับวิธีสอนภาคปฏิบัติไว้ว่า

1. พึงสอนให้สอดคล้องตามขั้นอายุของเด็ก คือนักถึงสภาวะความเจริญทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ เพราะเด็กในวัยนี้มีความสนใจ ไม่อยู่นิ่ง ชอบหยิบฉวย ชอบเคลื่อนไหว ควรควรเป็นเพียงที่เลี้ยง คอยแนะนำส่งเสริมให้เป็นไปในแนวที่ถูกที่ควรเท่านั้น
2. พึงสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของสังคม คือช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นทั้งทางกายและจิตใจ ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน สามารถนำไปใช้ให้เกิดผลได้ ความควรแก่อัคภพ การเรียนการสอนนั้นต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการครองชีพ ควรใช้วัสดุเท่าที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น
3. พึงสอนโดยส่งเสริมให้เกิดทดลองทำกิจกรรมหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์หลาย ๆ อย่าง ผู้สอนต้องพยายามจัดห้องเรียนให้มีสภาพเป็นห้องทดลอง ซึ่งประกอบด้วย วัสดุ เครื่องมือ ของตัวอย่าง และสื่อการเรียนอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน โดยครูผู้สอนคอยช่วยเหลือให้กำลังใจในการทำงานของเด็ก ข้อเสนอแนะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้โรงเรียนขนาดเล็กมี

ห้องสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเฉพาะ โดยให้สอนรวมกันทั้งงานบ้าน งานประดิษฐ์ และงานช่าง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่จัดห้องสอนงานอาหาร งานเลี้ยง งานประดิษฐ์และงานช่าง เป็นเอกเทศเฉพาะงาน ในห้องสอนเหล่านี้จัดให้มีอุปกรณ์ที่จำเป็นไว้ประจำห้องด้วย สำหรับงานเกษตรนั้นให้จัดสอนภาคปฏิบัติในแปลง เกษตร กำหนดให้มีพื้นที่ดิน โดยเฉลี่ยในอัตรา 4.75 ตาราง เมตร ต่อ นักเรียน 1 คน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 ก : 44, 58, 101, 138 - 140, 177 - 179)

4. พึงสอนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง ๆ เนื่องจากวิชานี้เป็นวิชาที่หนักไปในทางปฏิบัติ ดังนั้นการสอนจึงต้องมุ่งให้เด็กได้ลงมือทำมากกว่านั่งฟังครูพูด

5. พึงสอนด้วยการสาธิต หมายถึงการสอนที่ต้องทำการทดลองหรือแสดงให้เด็กเห็นจริง เพื่อช่วยให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง การสอนแบบนี้ในกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพจะขาดไม่ได้เลย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 ข : 171) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไว้ว่า

1. สอนให้ไต่ถามจุดประสงค์ที่แผนการสอนกำหนดไว้
2. สอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเน้นการปฏิบัติมากกว่า
3. สอนโดยใช้เทคนิคหลาย ๆ วิธี เพื่อให้เกิดพฤติกรรมหลาย ๆ ด้านตามที่ต้องการอย่างรวดเร็ว สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย
4. สอนโดยใช้สื่อประกอบการสอน
5. สอนแล้วต้องมีการวัดผล ประเมินผล และนำมาปรับปรุง

การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ นอกจากจะเป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้แล้ว ยังต้องเน้นให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่เรียน มีทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานต่าง ๆ ด้วย เช่น กระบวนการทำงานที่ดี การปรับตัวเข้ากับสังคมหมู่คณะ รักงาน มีความชื่นชมต่อการทำงานที่เป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน มีความคิดริเริ่ม และมีคุณสมบัติที่พึงการเน้น อันได้แก่ ซื่อสัตย์ อดทน พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัยในการทำงาน เป็นต้น

จากข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนักเรียนเป็นศูนย์กลางของความสนใจ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีครูคอยให้ความช่วยเหลือ และประกบประกองให้การเรียนรู้ของนักเรียนบรรลุเป้าหมายความหลักสูตร (ธีรยุทธ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา 2525 : 309)

การจัดหาวิทยากรในห้องเรียน

เนื่องจากกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ประกอบด้วยหลายแขนงงาน ดังนั้นจึงประสบปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอน เพราะลำพังครูในโรงเรียนไม่มีความรู้พื้นฐานที่จะทำการสอนงานกลุ่มนี้ให้ครบทุกแขนงงานได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาจึงเชิญวิทยากรพิเศษที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มาช่วยทำการสอน วิทยากรเหล่านี้ ได้แก่ ผู้ที่มีถิ่นฐานบ้านเรือนและประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ช่างราชการ พ่อค้า ช่างนา ช่างสวน ชาวไร่ พระสงฆ์ เป็นต้น (วิชัย ราษฎร์ศิริ 2524 : 63) แต่โรงเรียนต้องคำนึงถึงลักษณะบางประการของบุคคลเหล่านี้ เพราะเขาเปรียบเสมือนกับครูคนหนึ่งของนักเรียน ดังนั้นคุณสมบัติของวิทยากรควรจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญ มีประสบการณ์ในเรื่องที่สอนหรือเป็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จในงานนั้น ๆ มีความประพฤติดี สนใจ และเสียสละเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 ข : 203) ในด้านจิตวิทยา การเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยสอน นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศจากผู้สอนคนเดียว ทำให้นักเรียนเกิดความสุขและกระตือรือร้นในการเรียน ทำให้ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะได้บุคคลที่มีประสบการณ์ โดยตรงมาสอนให้ (นงา สัตยธรรม 2524 : 134)

วิธีสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

วิธีสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ส่วนใหญ่แล้วจะเหมือนกับวิธีสอนในกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ เช่น วิธีสอนแบบบรรยาย การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า การอภิปรายแบบต่าง ๆ การปฏิบัติการ การศึกษานอกสถานที่ การมอบงานให้ทำที่บ้าน ฯลฯ และยังมีเทคนิควิธีสอนที่แตกต่างออกไป ได้แก่ วิธีสอนแบบสาธิต และการใช้ในงานประกอบการปฏิบัติ

วิธีสอนที่แตกต่างออกไปก็กล่าวว่าจะใช้มากและใช้ไค้ผลดีในการสอนให้ผู้เรียนทำอะไร เป็น และทำอะไรได้ (พร เทัญ ปทุมศิริ 2527 : 24) แต่ในที่นี้จะเสนอวิธีสอนเฉพาะที่เห็นว่า สำคัญเพียง 4 วิธีเท่านั้น คือ

1. วิธีสอนแบบปฏิบัติการ (Laboratory Techniques) เป็นวิธีสอน ที่ใช้ประสบการณ์ตรง เพื่อให้เกิดผลผลิตหรือข้อเท็จจริงจากการสังเกตและการทดลอง เป็น รายบุคคลและกลุ่ม มีกำเนิดมาจากการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีทดลองในสาขาวิทยาศาสตร์ แต่ในปัจจุบันการสอนแบบปฏิบัติการมีไ้ใช้เฉพาะวิทยาศาสตร์เท่านั้น ยังใช้ในวิชาคหกรรม- ศาสตร์ ศิลปปฏิบัติ สังคมศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิชาชีพศึกษา และธุรกิจศึกษา อีกด้วย

จุดมุ่งหมายของการสอนแบบปฏิบัติการ โจน เอ็ม เลียนาร์ค (Joan M. Leonard 1972 : 247) ไ้กล่าวว่

1. เพื่อเรียนรู้กานวิธีการ (Learning a Skill) กังนั้นในการ สอนครูอาจสาธิตวิธีการ เฉพาะอย่างให้นักเรียนสังเกต แต่ต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสดลอง แสดงวิธีการนั้นด้วยตนเอง

2. เพื่อฝึกทักษะ (Practicing a Skill) การปฏิบัติการชนิดนี้ ต้องจักเวลาและสถานที่สำหรับให้ผู้เรียนฝึกทักษะให้คล่องแคล่ว เพื่อนำไปใช้ไ้ต่อไป

3. เพื่ออธิบายหลักการ (Illustrating a Principle) เป็นการ ขยายความสิ่งไ้ไ้ยินด้วยวาจา ผู้เรียนไ้เ็นำสิ่งไ้เรียนมาใช้กับปัญหาจริง ๆ

4. เพื่อรวมข้อมูลและแปลความ (Gathering Data and Gaining Experience in Its Interpretation) ให้ผู้เรียนมีโอกาสรวบรวมข้อมูล จักหมวดหมู่ แล้วสรุปผล หรือนำไปใช้ในการแก้ปัญหา

5. เพื่อฝึกใช้เครื่องมือ (Learning to Use Equipment) ประสบการณ์ในห้องปฏิบัติการหรือโรงฝึกงานเป็นการสอนให้ผู้เรียนไ้ห้ใช้ เครื่องมือที่ เกี่ยวข้องกับงาน

6. เพื่อปฏิบัติการสร้างสรรค์ (Performing Creative Work) เป็นการ เปิดโอกาสให้นักเรียนไ้แสดงความคิดและทดลองค้นคว้าหาเหตุผลด้วยตนเอง

ลำดับขั้นตอนการสอนแบบปฏิบัติการ ชูชาติ เจริญลาภ (2524 : 49)

ได้เสนอไว้ดังนี้

ก. ชั้นเตรียม

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นหมู่ ๆ
2. ให้นักเรียนแต่ละหมู่ไปศึกษามทเรียนมาล่วงหน้า
3. เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ให้พร้อมสำหรับแต่ละหมู่
4. เตรียมโต๊ะ เก้าอี้ หรือสถานที่สำหรับปฏิบัติการ

ข. ชั้นปฏิบัติการ

1. ครูเร้าความสนใจ
2. ครูและนักเรียนช่วยกันกำหนดจุดประสงค์ของการปฏิบัติการ
3. กำหนดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติการ
4. ให้แต่ละหมู่ลงมือปฏิบัติการ เป็นขั้น ๆ
5. ครูดูแลให้ทุกคนในแต่ละหมู่ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน
6. นักเรียนสังเกตการ เปลี่ยนแปลงความลำดับ
7. นักเรียนแต่ละหมู่จับบันทึกผลที่ได้
8. ครูคอยให้คำแนะนำ ชี้แจงข้อสงสัยของแต่ละหมู่

ค. ชั้นสรุปผลการปฏิบัติการ

1. ครูซักถามให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลการปฏิบัติการ
2. ครูเขียนใจความสำคัญบนกระดานดำ
3. นักเรียนอ่านใจความสำคัญและจับบันทึก

ง. ชั้นวัดผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการทำงาน
2. ทดสอบสั้น ๆ ทักทายปากเปล่าหรือแบบทดสอบ
3. ตรวจผลงาน

2. วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration Technique) เป็นกลวิธีในการสอนที่รวมเอาการอธิบายกับการกระทำที่คงใช้เครื่องมือหรือวัสดุเข้าด้วยกัน เพื่อเป็น

แนวทางให้นักเรียนหาข้อสรุป วิธีสอนแบบนี้ครูอาจเป็นผู้ทำการสาธิตเอง หรือเชิญวิทยากร
ผู้ชำนาญในเนื้อหานั้น ๆ มาเป็นผู้แสดง หรือบางทีนักเรียนอาจจะเป็นผู้แสดงบ้างก็ได้ หาก
เขามีความรู้ความชำนาญในเนื้อหานั้นเป็นพิเศษ (ชม ภูมิภาค 2524 : 270)

ลำดับขั้นของการสอนแบบสาธิต ชูชาติ เจริญฉลาก (2524 : 47) ได้
เสนอไว้ดังนี้

ก. ชั้นเตรียม

1. คุรุศึกษาบทเรียน
2. เตรียมอุปกรณ์การสาธิต
3. แบ่งการสาธิตเป็นชั้น ๆ
4. ชักชวนการสาธิตจนเกิดความแน่ใจ

ข. ชั้นสาธิต

1. ครูเร้าความสนใจและให้นักเรียนช่วยกันตั้งจุดประสงค์ของการ
สาธิตนั้น
2. กำหนดลำดับขั้นของการสาธิต
3. ครูทำการสาธิตช้า ๆ ตามลำดับขั้น
4. ครูอธิบายประกอบการสาธิต
5. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสาธิต
6. ให้นักเรียนได้ออกมาสังเกตการสาธิตอย่างใกล้ชิด

ค. ชั้นสรุปผลการสาธิต

1. ครูซักถามให้นักเรียนคิดหาเหตุผล เพื่อสรุปเป็นความรู้ใหม่
2. ครูเขียนสรุปย่อ ๆ บนกระดาน
3. นักเรียนอ่านข้อสรุปและจับบันทึก

ง. ชั้นวัดผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจ และความเข้าใจของนักเรียน
2. ทดสอบสั้น ๆ
3. ให้นักเรียนทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง

3. การศึกษานอกสถานที่ (Field Trips) บางครั้งสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไม่อำนวยให้เกิดการเรียนรู้ที่สำหรับบางเรื่อง ครูอาจนำนักเรียนออกไปนอกโรงเรียนเพื่อศึกษา สังเกตในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อโปรแกรมทางการศึกษา เพราะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง กระตุ้นและเกื้อหนุนให้อยากเรียนและเรียนได้ด้วยดี (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ 2521 : 97)

การศึกษานอกสถานที่นั้น ครูส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าเป็นการพานักเรียนออกไปศึกษานอกโรงเรียนเป็นระยะทางไกล ๆ ทำให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป เพราะการศึกษานอกสถานที่ที่สามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 การศึกษานอกสถานที่ที่ยังอยู่ในบริเวณโรงเรียน วิธีนี้หมายถึงการนำเด็กออกจากห้องเรียนปกติ ไปเรียนกับสิ่งที่มีอยู่ในบริเวณโรงเรียน เช่น ศึกษาชนิดของกิน ชนิดของพันธุ์ไม้ เป็นต้น ลักษณะที่ 2 เป็นการศึกษานอกสถานที่ที่ออกนอกบริเวณโรงเรียน แต่ยังคงอยู่ใกล้ ๆ โรงเรียน เช่น การไปสังเกตอาชีพของชุมชน ลักษณะที่ 3 การศึกษานอกสถานที่ที่ต้องออกไปไกลจากโรงเรียน อาศัยพาหนะ และใช้เวลานาน อาจเป็นครึ่งวันหรือทั้งวัน (ชายชัย อินทรประวัติ 2522 : 9)

ประเภทของการศึกษานอกสถานที่ กาญจนนา เกียรติประวัติ (2524 : 97) ได้จัดแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ไว้ 3 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียนมาแล้ว
2. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่กำลังเรียน
3. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม อาชีพ หรือจุดสนใจในการทำมา

หากิน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525 ก : 77) ได้เสนอแนะในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ไว้ดังนี้

1. ก่อนเดินทาง ครูจะต้องบอกให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบถึงสถานที่ที่จะไปศึกษา ทราบจุดมุ่งหมายของการศึกษา และบอกให้ทราบถึงสิ่งหรือปัญหาประเด็นที่ครูหวังจะให้ให้นักเรียนศึกษา

2. ครูเตรียมรายละเอียดที่จะไปคู่รวมกับนักเรียน ช่วยกันเตรียมคำถามไว้ถามและหาข้อมูลบางประการล่วงหน้า

3. ต้องให้นักเรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่จะไปศึกษานอกสถานศึกษากับสิ่งที่นักเรียนเรียนจากบทเรียน

4. ครูต้องวางระเบียบและแนวปฏิบัติในเรื่องความประพฤติระหว่างการไปศึกษานอกสถานที่

5. ครูต้องศึกษาระเบียบและกฎข้อบังคับต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียน นิสิต นักศึกษาไปนอกสถานที่และปฏิบัติให้ถูกต้องตามนั้น

6. ต้องแน่ใจว่า การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่จะต้องสนองจุดหมายทางการศึกษาและการเรียนการสอน

7. เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์เต็มที่จากการไปศึกษานอกสถานที่ เมื่อกลับมาแล้วควรให้นักเรียนประเมินผลการไปศึกษาครั้งนั้น ๆ ว่าได้รับประโยชน์อะไรบ้าง สามารถตอบปัญหาที่ค้างไว้ได้หรือไม่ โดยให้เขียนเป็นรายงานหรืออภิปรายสรุป

ประกัม เรื่องมาลัย (2524 : 314) ได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการศึกษานอกสถานที่ไว้ว่า

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีผลดีที่สุด มีคุณค่า และมีความหมายต่อผู้เรียน

2. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพบปะกับบุคคลอาชีพต่าง ๆ

3. ช่วยให้ผู้เรียนได้พบกับบรรยากาศของการเรียนที่แตกต่างไปจากห้องเรียน ผู้เรียนจะรู้สึกตื่นเต้น สนใจ และเพลิดเพลิน ไม่ตึงเครียด ในขณะที่เดียวกันก็จะได้รับความรู้อีกด้วย

4. ช่วยสร้างบุคลิกภาพของผู้เรียนในแง่ที่มีการทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ รู้จักร่วมมือกับผู้อื่น เกิดความอยากรู้อยากเห็น มีการซักถาม รู้จักเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

5. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่ศึกษาอย่างแท้จริง โดยตลอด สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

4. การสอนด้วยใบงาน ใบงานเป็นสื่อที่นิยมชนิดหนึ่ง ซึ่งครูส่วนมากมักไม่นำมาใช้ แต่จริงแล้วใบงานมีประโยชน์มหาศาลต่อครูและนักเรียนคือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 ข : 182 - 184)

1. ใบงานช่วยให้นักเรียนเรียนรู้โดยการศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเองตามขั้นตอนที่กำหนดให้
2. นักเรียนสามารถใช้ใบงานฝึกปฏิบัติได้ทุกโอกาส ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน
3. นักเรียนสามารถฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่ม ๆ ได้ โดยใช้ใบงานร่วมกัน
4. ใบงานช่วยให้นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติงานได้พร้อม ๆ กัน และช่วยให้ปฏิบัติได้เร็วขึ้นตามความสามารถของตน
5. ช่วยให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาและเตรียมอุปกรณ์ล่วงหน้า
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหา เกิดความรู้และทักษะด้วยตนเอง
7. สร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดี ฝึกความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียน
8. ใบงานช่วยลดภาระของครูในการสอน
ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนด้วยใบงานจึงเป็นดังนี้
 1. ในการสอนทุกครั้ง ครูเตรียมใบงานให้ตรงกับแผนการสอนและเวลาในกำหนดการสอน
 2. ศึกษาใบงาน ครูต้องศึกษาใบงานก่อนที่จะสอน เพื่อตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์และทดลองปฏิบัติตามขั้นตอนก่อน เพื่อแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในขณะสอนเพื่อให้ได้ตัวอย่างงานสำเร็จรูป สำหรับเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานของนักเรียน
 3. นำเข้าสู่บทเรียน ครูนำใบงานหรือตัวอย่างงานที่เตรียมไว้ให้นักเรียนดูร่วมกันสนทนาซักถามถึงประโยชน์ และวัสดุอุปกรณ์ตามใบงาน และวัสดุที่พอจะหามาแทนได้ แล้วแบ่งงานความรับผิดชอบตามลักษณะของงาน อาจเป็นงานกลุ่มหรืองานบุคคล เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป
 4. การปฏิบัติงานของนักเรียน ครูเตรียมสถานที่ในการปฏิบัติงานตามความเหมาะสม เช่น ห้องเรียน โรงฝึกงาน ใต้ต้นไม้ ฯลฯ นักเรียนลงมือปฏิบัติงานตามขั้นตอนของใบงาน ในระหว่างปฏิบัติงานครูอาจจะต้องสาธิตการใช้เครื่องมือและขั้นตอน

เท่าที่จำเป็น ขณะที่นักเรียนลงมือปฏิบัติงาน ครูต้องคอยควบคุมแนะนำเมื่อเห็นนักเรียนปฏิบัติไม่ถูกต้อง พร้อมทั้งบันทึกข้อบกพร่องในการทำงานของนักเรียนไว้ เพื่อเสนอแนะและแก้ไขทุกครั้ง เพื่อที่จะให้นักเรียนนำไปปรับปรุงในคราวต่อไป ในการปฏิบัติงานทุกครั้ง

5. การเสนอผลงาน ให้นักเรียนหรือตัวแทนกลุ่มรายงานผลการปฏิบัติงาน โดยถ้อยคำอธิบายถึงการออกแบบ วัสดุที่นำมาใช้ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่นักเรียนพบและแก้ไขได้สำเร็จ คิคราคาต้นทุนและราคาจำหน่าย ประโยชน์และการนำไปใช้ พร้อมทั้งเปรียบเทียบผลงานของตนเองและของกลุ่ม เพื่อให้เกิดแนวทางและความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำไปปฏิบัติในครั้งต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ ครูควรเน้นถึงการทำงานของนักเรียน ในเรื่องความประหยัคของวัสดุอุปกรณ์ ความเป็นระเบียบ ความอดทน ความเพียรพยายาม การใช้เครื่องมือให้ถูกวิธีและปลอดภัย รวมทั้งการทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้และสถานที่ในการปฏิบัติงานหลังจากเสร็จการปฏิบัติงานทุกครั้ง

ส่งเสริมให้นักเรียนนำผลงานมาจัดแสดงภายในห้องเรียน หรือจัดนิทรรศการรวมความโอภาสที่เหมาะสม เพื่อการแสดงผลออกถึงผลงานของนักเรียน และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนให้มีประสบการณ์ รวมถึงผู้ปกครองและชุมชนด้วย

สื่อการสอน

การสอน เป็นการจักประสบการณ์ สถานการณ์ หรือจกกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้โดยง่าย (ชัยขลิ แจ่มเจริญ และสุกัญญา ชารีวรรณ 2523 : 55) ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องเสาะแสวงหาเทคนิคและกลวิธีต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถจักประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง ในอันที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ คุณธรรม และเจตคติอันถูกต้อง

สิ่งหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สอนจักประสบการณ์ต่าง ๆ ใ้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี คือ "สื่อการสอน" เพราะสื่อการสอนจะทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 มากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกระทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีโอกาสนในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้ริชชี (Richey 1958 : 201) ให้ความเห็นว่า "ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น ถ้าใช้สื่อการสอนเข้ามาสอนเนื้อหา การใช้สื่อ

การสอนจะทำให้ผู้เรียนรู้จักอภิปรายและมีความคิดเห็น" สื่อการสอนจึงกล่าวหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการประกอบการสอน เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์ จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2521 : 90)

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ สื่อการสอนมีความ จำเป็นมาก เพราะผู้เรียนจะต้องปฏิบัติจริงจึงจะเกิดการเรียนรู้ที่จะเป็นพื้นฐานในการทำงาน ที่ถูกต้องและเป็นการสร้างเสริมนิสัยที่ดีในการทำงานด้วย ดังนั้นผู้สอนควรจะศึกษาล่วงหน้า ว่าตลอดปีจะใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรในการสอนและการฝึกภาคปฏิบัติ จึงจะทำให้การเรียนการสอน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ 2524 : (13))

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525 ช : 226 - 234) ได้จัดทำรายการสื่อการสอนงานต่าง ๆ ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่โรงเรียนควรมี โดยแยกตามขนาดโรงเรียน ดังนี้

เลขที่	สื่อการสอน	จำนวนสื่อการเรียนต่อโรงเรียนขนาด			หมายเหตุ
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	
	อาหาร				
1	ชามอ่างพลาสติก	4	6	10	
2	ชามอ่างอลูมิเนียม	4	6	10	
3	ถังพลาสติก	6	9	12	
4	จานกระเบื้องกันลิกปากกว้าง 8"	1 โหล	2 โหล	3 โหล	
5	ชามกระเบื้องกันลิกคัทแกงปากกว้าง 6"	1 โหล	2 โหล	3 โหล	
	ชามกระเบื้องแบบขนาด 8"	1 โหล	2 โหล	3 โหล	
6	แก้วน้ำ	3 โหล	4 โหล	5 โหล	
7	ช้อน - ส้อม (สแตนเลส)	2 โหล	3 โหล	4 โหล	ถ้า งบประมาณน้อย ให้ใช้อลูมิเนียม
8	ถาดกลมอลูมิเนียมขนาด 18"	5	8	10	

เลขที่	สื่อการสอน	จำนวนสื่อการเรียนต่อ โรงเรียนขนาด			หมายเหตุ	
		เล็ก	กลาง	ใหญ่		
9	ชั้นน้ำอลูมิเนียมขนาด 8"	2	6	9	ทำใช้เอง	
10	มีคั่นสแตนเลส	3	6	8		
11	เชิงไม้มะขาม	3	5	7		
12	มีคั่นขนาดยาว 10"	3	6	8		
13	ผ้าจับหม้อ หูกะทะ	10	15	20		
14	เหยือกน้ำ (ทำด้วยแก้ว)	5	8	12		
15	ผ้าปูโต๊ะพลาสติก (กว้างขนาด 1.50 ม. + 1.50 ม.)	2	3	4		
16	ครกหินขนาดปากกว้าง	2	3	4		
17	ตะแกรงหรือกระชังขนาดเส้นผ่า ศูนย์กลาง 24"	2	3	4		
18	เคาอั้ง โล่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 12"	3	4	6		
19	หม้อเคลือบขนาดกลาง	2	3	4		
20	หม้อหินขนาดกลาง	2	3	4		ใช้ในชนบทที่ห่างไกล
21	ครกหินขนาดกลาง	1	1	2		
22	กะทะพร้อมกะหลิว	2	3	4	สำหรับโรงเรียน ที่ยังใช้ถ่าน	
23	กระชอนอลูมิเนียม	2	3	4		
24	กาต้มน้ำ	1	2	3		
25	ตะแกรงสำหรับย่างอาหารต่าง ๆ	2	3	4		
26	ทัพพีสำหรับตักถ่าน	2	3	4		
27	ทัพพีตักข้าว	4	6	8		
28	ทัพพีตักแกง	4	6	8		

เลขที่	สื่อการสอน	จำนวนสื่อการเรียนต่อ โรงเรียนขนาด			หมายเหตุ
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	
29	ซ็อนคักแกงส เคนเลส	2	3	4	
	<u>งานเกษตร</u>				
1	มีคคึกตา	10	20	30	
2	คัวย่างปยุชนิกตาง ๆ	10	20	30	
3	กรรไกรคักกิงขนาดเล็ก	5	10	15	
4	กรรไกรคักกิงสูง	1	2	3	
5	เลื่อยคักแกงกิง	5	10	15	
6	จอบ	10	20	30	
7	เสียม	10	20	30	
8	พลั่ว	5	10	15	
9	คราก	10	20	30	
10	บัวรดน้ำ	10	20	30	
11	เครื่องมือตรวจสอบความเป็นกรกต่าง ของดิน	10	20	30	
12	เครื่องพ่นยาฆ่าแมลง	1	1	2	
13	ยาปราบศัตรูพืชชนิดตาง ๆ	1 ชุค	2 ชุค	3 ชุค	
14	แผนภูมิการปลูกพืชหมุนเวียน	1	1	1	
15	แผนภูมิการขยายพันธุ์พืช	1	1	1	
	<u>งานประดิษฐ์และงานช่าง</u>				
1	กรรไกรคักกระดาษขนาดกลางยาว 4"	10	20	60	
2	กรรไกรคักกระดาษขนาดใหญ่ ขนาด ยาว 7"	2	4	8	
3	ใบมีคคักกระดาษขนาดยาว 2 นิ้ว	12	24	72	

เลขที่	สื่อการสอน	จำนวนสื่อการเรียนต่อ โรงเรียนขนาด			หมายเหตุ
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	
4	เหล็กหมากคามไม้	2	4	6	
5	คอนตอกตะปุ่นขนาดเล็ก	1	4	8	
6	ตุ๊กตุนานขนาดเล็ก กลาง ใหญ่	1	4	8	
7	สีปากบางขนาด 3/4"	1	4	8	
8	ส่วานเฟื่องพร้อมตอก	1	3	5	
9	คอนหัวกลม	1	4	8	
10	บีกหล่าเล็ก	2	4	8	
11	กิมกัควด	1	4	8	
12	เลื่อยรอก	1	4	6	
13	เลื่อยฉลุ	5	10	12	
14	มีคบางปลายแหลม	2	4	6	
15	มีคควาน	4	8	12	
16	ซันคักยลไม้	2	4	6	
17	ไซควง	2	4	8	
18	ส่วานเจาะรูสำหรับฉลุ	2	4	8	
19	มีคพับขนาดเล็ก	5	10	15	
20	แจกันทรงสูง ทรงเตี้ย	2	4	10	
21	พานแก้ว	2	4	10	
22	ตะปุ่น	2	4	10	
23	เข็มร้อยมาลัย	3	6	12	
24	เข็มเย็บผ้า เบอร์ 8, 9	2 ทอ	4 ทอ	7 ทอ	
25	เข็มควักโครเซท์เบอร์ 1,5,8	15	30	60	

จำนวนนักเรียนแต่ละขนาดโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ (2525 ง : 5) ได้กำหนดไว้ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 20 - 359 คน

โรงเรียนขนาดกลางมีนักเรียนตั้งแต่ 360 - 719 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่มีนักเรียนตั้งแต่ 720 คนขึ้นไป

การวัดและการประเมินผล

นักการศึกษาในปัจจุบันยอมรับว่าการศึกษาเป็นกระบวนการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ของผู้เรียน ซึ่งหมายความว่าวิชาต่าง ๆ ที่นักเรียนเรียนนั้นก็เพื่อนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงของ
ผู้เรียนให้ประพฤติปฏิบัติแตกต่างไปจากเดิมและให้เป็นไปในทางที่ดี นักเรียนที่เรียนจบวิชาหนึ่ง
แล้วจะแตกต่างจากนักเรียนที่ยังไม่ได้เรียนวิชานั้น เมื่อการศึกษามีบทบาทในการ เปลี่ยนแปลง
ตัวผู้เรียนเช่นนี้ การวัดผลก็จะมีบทบาทในการรวบรวมหลักฐานและข้อมูลความจริงว่าได้มีการ
เปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนจริงหรือไม่ และเปลี่ยนแปลงไปในด้านใดบ้าง (กรมวิชาการ 2521
ก : 60)

โกวิท ประวาลพฤษย์ และสมศักดิ์ สินธุระเวชช์ (2523 : 9 - 10) กล่าวว่า
ในปัจจุบันการศึกษาได้ใช้การประเมินในระบบการเรียนการสอนอยู่ 4 อย่างด้วยกัน คือ

1. การประเมินเพื่อจัดสรรผู้เรียน การประเมินแบบนี้มีจุดประสงค์ที่จะได้ข้อมูล
เกี่ยวกับผู้เรียน เพื่อนำไปจัดจุดเริ่มต้นของชนิดการเรียนและแบบของกิจกรรมในการเรียน
2. การประเมินผลระหว่างเรียน เป็นการประเมินที่อาจไม่ต้องมีพิธีรีตองอะไร
ไม่จำเป็นต้องมีเวลาเป็นช่วงพิเศษในการประเมิน เพียงแต่ใช้เครื่องมือวัดให้ตรงจุดประสงค์
เชิงพฤติกรรมว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์แล้วหรือยัง การประเมินแบบนี้มักถือกันว่า
เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องรวมเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผสมกลมกลืนกัน
3. การประเมินเพื่อวินิจฉัย อาจารย์รวมอยู่ในการประเมินระหว่างสอนก็ได้ ถ้าเรา
ใช้การประเมินตามจุดประสงค์เป็นหลัก การประเมินแบบนี้มุ่งที่จะชี้บ่งว่า ถ้าผู้เรียนยังไม่สามารถ
เรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้ เป็นเพราะข้อบกพร่องใด ต้องสอนเพิ่มเติม ยึดหลักเพิ่มเติมในเรื่องใด
4. การประเมินผลหลังการสอน เมื่อให้ทำการสอนไปจนถึงสิ้นสุดระยะเวลาหนึ่งหรือ
กลุ่มพฤติกรรมตอนหนึ่งแล้วก็มีการสอบวัดผลการเรียนรู้รวม ๆ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบว่า

นักเรียนได้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางของการเรียนรู้จริง ๆ การสอบวัดเพื่อประเมินผลรวมนี้ ผู้ประเมินอาจประเมินในสิ่งที่กว้างขวางไปกว่าจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ก็ได้

การวัดผลในระบับประถมศึกษา นิยมใช้เครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้

1. การสังเกต
2. การสัมภาษณ์
3. การตรวจสอบการปฏิบัติงาน โดยอาศัยการสังเกตและการซักถาม เพื่อทราบลักษณะนิสัยในการทำงาน เช่น ความประณีต ความสะอาดเรียบร้อย การร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ความรับผิดชอบ ฯลฯ เมื่อรู้ความสามารถในการทำงาน เช่น ความคล่องแคล่วในการทำงานและการใช้เครื่องมือ การทำงานตามขั้นตอนเสร็จในเวลาที่กำหนด ฯลฯ และเพื่อทราบเจตคติของผู้เรียน เช่น ความสนใจ และความตั้งใจในการทำงาน
4. การตรวจผลงาน เพื่อดูความถูกต้องเหมาะสม คุณภาพ การตรวจผลงานมักจะใช้วิธีจัดอันดับคุณภาพ วิธีนี้เป็นการให้คะแนนภาคปฏิบัติ เช่น วิชางานบ้าน งานประดิษฐ์ และงานช่าง เป็นต้น
5. การสอบข้อเขียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และอื่น ๆ ให้นักเรียนเขียนคำตอบในกระดาษคำตอบ แบบทดสอบที่ใช้มี 2 แบบ คือ ข้อสอบแบบอัตนัย และข้อสอบแบบปรนัย
6. การวัดผลด้วยตนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนควบคุมตัวเองในค่านิยม และสังคม ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ควรส่งเสริมและพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง (สมพร สุกตัญญี 2525 : 113)

การวัดผลปลายภาคและปลายปี ของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพแบ่งเป็น 2 ตอน คือ วัดภาคปฏิบัติ และวัดภาคความรู้

ตอนที่ 1 ภาคปฏิบัติ เป็นการวัดหรือตรวจสอบพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตนของนักเรียน จะต้องให้นักเรียนปฏิบัติจริงแล้วใช้การสังเกต การตรวจผลงาน โดยใช้แบบสำรวจรายการหรือแบบจัดอันดับคุณภาพ เป็นเครื่องมือประกอบการสังเกตและเพื่อให้การวัดมีความเที่ยงตรงที่สุด จึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. แบบทดสอบภาคปฏิบัติ จะต้องสร้างให้ครอบคลุมจุดประสงค์ส่วนใหญ่ ก้านการปฏิบัติ ซึ่งจุดประสงค์เหล่านั้นจะเป็นตัวแทนที่สามารถตรวจสอบคุณลักษณะตามที่หลักสูตรต้องการได้ครบถ้วน

2. สิ่งที่น่ามาวัดและสอบ ควร เป็นงานที่นักเรียนปฏิบัติแล้ว ครูสามารถ สังเกตพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนได้อย่างชัดเจนในระยะเวลาสั้น ๆ

3. งานที่กำหนดให้ ควร เป็นงานที่สามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ได้สะดวก และมากพอที่จะทดสอบผู้เรียนทั้งที่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มใดก็ได้

ตอนที่ 2 ภาคความรู้ การวัดผลในตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดผลด้านความรู้ ความคึกของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบ ซึ่งอาจใช้วิธีการสอบข้อเขียน หรือ ปากเปล่าตามความเหมาะสม

การกำหนดสัดส่วนคะแนนตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้ครูผู้สอนกำหนดเอง โดยพิจารณาจากจำนวนจุดประสงค์ที่จะทำการวัดในภาคเรียนนั้นว่า เป็นจุดประสงค์ที่ระบุพฤติกรรมภาคปฏิบัติเท่าไร เป็นจุดประสงค์ที่ระบุพฤติกรรมด้านความรู้ ความคึกเท่าไร แต่สำหรับการประเมินผลปลายปีในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการประเมินผลที่แต่งตั้งขึ้น ฉะนั้นวิธีการ แนวปฏิบัติในการประเมินผลปลายปี คณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนด (กรมวิชาการ 2526 : คำชี้แจง ก - ง)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง แบบจัดอันดับคุณภาพ จากจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่อง "การจัดอาหารคาวหวานและทำความสะอาดเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้" (กรมวิชาการ 2526: 262)

เลขที่	ชื่อ	รายการประเมิน												ผลการประเมิน		หมายเหตุ									
		เลือกภาชนะใส่อาหาร ใ้ถูก			ทำความสะอาดลักษณะของอาหาร			จัดอาหาร ใ้สวยงามและ			นำมารับประทาน			ทำความสะอาดสุดท้ายที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ โดยวาง เรียบร้อย			เก็บรักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ โดยวาง มีระเบียบ			ความรับผิดชอบในการทำงาน			ผ่าน	ไม่ผ่าน	
		2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1		0	2	1	0					

เกณฑ์การประเมิน

2 หมายถึง ปฏิบัติได้ดี

1 หมายถึง ปฏิบัติได้พอใช้

0 หมายถึง ต้องแก้ไข

ต้องนำทุกรายการ แต่ละรายการได้ตั้งแต่ 1 ขึ้นไป

ตัวอย่าง แบบสำรวจรายการ จากจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่อง "การจัดสถานที่รับประทานอาหารและรับประทานอาหารด้วยมารยาทที่ดี" (กรมวิชาการ 2526 : 283)

เลขที่	ชื่อ	รายการที่สำรวจ							ผลการประเมิน		หมายเหตุ	
		เตรียมภาชนะ เครื่องใช้ โต๊ะ	ถูกต้อง เหมาะสม	ความสะอาด แยกแยะชัดเจน	การปฏิบัติงาน	การปฏิบัติตามก่อนและหลังรับประทานอาหาร	การปฏิบัติตามในขณะที่รับประทานอาหาร	ความสะอาดเรียบร้อย	ความรับผิดชอบและการทำงานร่วมกับผู้อื่น	เวลา		ผ่าน
1												
2												
3												

เกณฑ์การประเมิน ผ่านทุกรายการ จึงจะถือว่าผ่าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การที่หลักสูตรประถมศึกษา 1 กำหนดให้เรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีผู้สนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 มาจนถึงปัจจุบันนี้ เพื่อหาข้อมูลและทราบผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

ลักษณะ สมเชื้อ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในจังหวัดชลบุรี" โดยใช้แบบสอบถามถามครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนชั้นประถมศึกษาค่อนข้างน้อยและมี
 วิทยทางการศึกษาคำว่าระดับปริญญาตรี โรงเรียนสามารถจัดครูสอนเฉพาะกลุ่มการงานและ
 พื้นฐานอาชีพได้เพียงร้อยละ 2.2 ครูส่วนใหญ่ได้รับการอบรมตามแนวหลักสูตรใหม่ แต่หน้า
 ความรู้มาใช้ได้น้อยมาก

2. ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอนและขาดเครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีขนาดพอเหมาะ
 กับการใช้งานของเด็ก โรงเรียนจัดการประชาสัมพันธ์กับบุคคลในท้องถิ่นให้มีความเข้าใจ
 และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนกลุ่มนี้น้อยมาก รวมทั้งการใช้แหล่งวิทยาการและวิทยาการ
 ในท้องถิ่นมีน้อยที่สุด

3. ครูส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องศึกษานิเทศก์ ซึ่งมาติดตามผลและแก้ปัญหาด้านการ
 เรียนการสอนให้ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรีน้อยมาก

4. ความรู้พื้นฐานของครู เกี่ยวกับงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง
 รวมทั้งการประเมินผล พบว่าครูมีปัญหาในระดับปานกลาง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2525 ช : 1 - 11) ได้ทำการวิจัยเรื่อง
 "การศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2" โดยทำการวิจัย
 จากตัวอย่างประชากรทุกเขตการศึกษา จำนวน 96 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบ
 สังเกตพฤติกรรม สรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพได้ดังนี้

1. วิธีสอนที่ครูใช้มากที่สุดคือ การมอบหมายงานให้นักเรียนทำ การสาธิต
 และการอธิบาย

2. ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูมอบหมายกิจกรรมให้นักเรียนทำ ร้อยละ 80
 และในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 100

3. กระบวนการที่ใช้มากในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ นักเรียนทำกิจกรรมเป็น
 รายบุคคล ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม

4. ครูใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 97 และชั้นประถม
 ปีที่ 2 ร้อยละ 86.45

5. การพัฒนาให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง พฤติกรรมที่พบมากคือ
 นักเรียนมีความกล้าที่จะทำ จะแสดงออกเมื่อมีหน้าที่หรือได้รับมอบหมาย และนักเรียนได้
 แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง

กุสติก สวัสดิ์ภักภาพ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความพร้อมทางอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ศึกษาความหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนเทศบาล "โดยใช้แบบทดสอบความรู้และแบบสำรวจเจตคติทางอาชีพ กับตัวอย่างประชากรชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเหนือ 110 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 142 คน ภาคกลาง 118 คน ภาคใต้ 142 คน และกรุงเทพมหานคร 148 คน รวม 660 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนในภาคต่าง ๆ และเขตกรุงเทพมหานครมีระดับความรู้กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยนักเรียนภาคเหนือและเขตกรุงเทพมหานครสูงที่สุด ส่วนนักเรียนภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด
2. นักเรียนในภาคต่าง ๆ และเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับเจตคติทางอาชีพแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยนักเรียนภาคเหนือและกรุงเทพมหานครสูงที่สุด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด
3. นักเรียนในภาคต่าง ๆ และเขตกรุงเทพมหานครมีระดับความพร้อมทางอาชีพต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยนักเรียนภาคเหนือและกรุงเทพมหานครสูงที่สุด ภาคกลางและภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด

ภิรมย์ ศรีเพชร (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความต้องการและการปฏิบัติจริงในการฝึกปฏิบัติค่านการงานและพื้นฐานอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี" โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวม 772 คน ผลการวิจัยพบว่า มีความหมาย และผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและเกษตรกรกรรมในอนาคคนักเรียนต้องการประกอบอาชีพรับราชการมากที่สุด คือร้อยละ 46.5 รองลงมาคือ ร้อยละ 18 ต้องการประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม สำหรับงานในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่นักเรียนสนใจมากที่สุดคือ งานประชิษฐ์ รองลงมาคืองานเกษตร

ในด้านความต้องการและการปฏิบัติจริงในการฝึกปฏิบัติค่านการงานและพื้นฐานอาชีพนั้น ผลปรากฏว่านักเรียนมีความต้องการในการฝึกปฏิบัติสูงกว่าการใ้ปฏิบัติจริง ความต้องการและการปฏิบัติจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการสัมภาษณ์นักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียน ปรากฏว่านักเรียนมีความ
 คิที่คักต่อการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ หากแต่ทางโรงเรียนไม่สามารถ
 จักกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาและ
 อุปสรรคหลายประการ เช่น ขาดแคลนครูที่มีความถนัดเฉพาะงาน คุณภาพของแปลงทดลอง
 เรือนเพาะชำ โรงฝึกงาน ฯลฯ ไม่ดีเท่าที่ควร การขาดแคลนงบประมาณและขาดการ
 ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองของนักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศั-
 ราช 2521 โดยเฉพาะกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ทำให้ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้นักเรียน
 เรียนงานต่าง ๆ และไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามผลการปฏิบัติงานของนักเรียนเท่าที่
 ควร

จากผลการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและ
 พื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษา ถึงแม้จะล่วงเลยมา 7 ปีการศึกษาแล้วก็ตาม แต่ยังไม่
 บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ
 เช่น การจักกิจกรรมที่สนองกับความต้องการของผู้เรียน การประชาสัมพันธ์กับท้องถิ่น
 การขาดแคลนครูและอุปกรณ์การสอน การสร้างเจตคติที่ดีทางอาชีพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ฯลฯ
 อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเป็นข้อมูลในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนและ
 การจัดการให้กลุ่มงานนี้บรรลุผลต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย